

Warszawa, 30.04. 2013 r.

Informacja sygnalna

WYNIKI BADAŃ GUS

WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH¹⁾ W 2013 r.

Z przeprowadzonych przez rzeczoznawców wojewódzkich w marcu badań polowych wynika, że w bieżącym roku uprawy ozime przezimowały zdecydowanie lepiej niż w roku ubiegłym.

Stosunkowo niewielkie uszkodzenia roślin ozimych wystąpiły w województwach: wielkopolskim, zachodniopomorskim i lubelskim. Główną przyczyną wystąpienia nieznacznych szkód zimowych były pleśń śniegowa, wyprzenia i zastoiska wody na przedwiośniu, a w mniejszym stopniu silne mrozy, wahania temperatury i wiatry wysuszające. Ponadto niewielkie uszkodzenia spowodowane były utrzymującymi się na użytkach zielonych podtopieniami, występującymi głównie w dolinach rzek. Znaczne wahania temperatury między dniem i nocą w marcu i na początku kwietnia powodowały na przemian zamarzanie i rozmarzanie ornej warstwy gruntu, jednak nie powodowały większego uszkodzenia roślin. Ze względu na długotrwałą zimę w roku bieżącym wystąpiły w uprawach ozimych znaczne szkody spowodowane przez zwierzynę łowną.

Występujące w marcu duże dobowe wahania temperatury oraz zalegająca w wielu rejonach kraju na polach dość gruba pokrywa śnieżna uniemożliwiła rozpoczęcie prac polowych, a szczególnie nawożenia ozimin.

Wznowienie wegetacji roślin odnotowano najwcześniej w zachodniej części Polski pod koniec I dekady kwietnia, a na pozostałym obszarze kraju w połowie tego miesiąca. Do siewów i sadzenia roślin uprawnych przystąpiono pod koniec I dekady kwietnia, około miesiąca później niż w latach poprzednich.

Ocieplenie dopiero w drugiej dekadzie kwietnia wpłynęło na przyspieszenie przeprowadzania prac polowych oraz rozpoczęcia siewów zbóż jarych i zasilenia ozimin nawozami mineralnymi, prace te były prowadzone na polach wyżej położonych, na które możliwy był wjazd ciężkim sprzętem rolniczym.

Ostateczna ocena strat zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów upraw rolnych i ogrodniczych zostanie przeprowadzona w drugiej połowie maja br.

¹⁾Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych na początku marca oraz przeprowadzonej w końcu marca lustracji pól, łąk i sadów, a także obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodniczych.

Opracowanie:

Departament Rolnictwa

Kontakt w sprawach merytorycznych: S. Niszczoła, A. Kupidura, tel. 22 608-33-53;
e-mail: s.niszczoła@stat.gov.pl, a.kupidura@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:

Rzecznik Prasowy Prezesa GUS: tel. 22 608-34-75, fax 22 608-38-68,
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Pokój prasowy w holu głównym (do bezpośredniego odbioru materiałów prasowych) czynny w dniach publikowania o godz. 14:00

Internet: www.stat.gov.pl

Ocena stanu roślin ozimych jesienią 2012 r.

Warunki atmosferyczne na jesieni 2012 r. były korzystne dla kiełkowania i wzrostu roślin ozimych chociaż we wrześniu były obawy, że brak opadów utrudni wschody oraz wegetację rzepaku i rzepiku. Październik okazał się jednak miesiącem dość ciepłym i dostatecznie wilgotnym sprawiając, że stan roślin ozimych poprawił się. Były również dobre warunki wschodów i wegetacji zbóż i poplonów ozimych. Listopad, pomimo obniżenia temperatury, był sprzyjający dla wegetacji i przygotowania roślin do przezimowania.

Uprawy ozime w końcowej fazie rozwoju jesienią 2012 r. - przed wejściem w stan zimowego spoczynku – były właściwie wyrosnięte i dobrze rozkrzewione, a przebieg pogody w listopadzie nie stwarzał zagrożenia dla roślin. Istniało w tym okresie niebezpieczeństwo, że nagły spadek temperatur przy braku okrywy śnieżnej może niekorzystnie wpłynąć na przezimowanie roślin.

Z oceny przeprowadzonej w listopadzie wynika, że zbóż ozimych pod zbiory 2013 r. zasiano ponad 4,3 mln ha tj. o blisko 157 tys. ha mniej niż w roku ubiegłym, w tym:

- pszenicy ozimej zasiano ponad 1,8 mln ha,
- żyta ponad 1,1 mln ha,
- pszenżyta ozimego blisko 1,1 mln ha,
- jęczmienia ozimego 212,4 tys. ha,
- mieszanek zbożowych ozimych 89,2 tys. ha.

Powierzchnię obsianą rzepakiem ozimym szacuje się na około 775,7 tys. ha.

Stan zasiewów zbóż ozimych pod zbiory 2013 r. przed wejściem w stan zimowego spoczynku był lepszy od ubiegłorocznego. Oceniono go na 3,5 – 3,7 stopnia kwalifikacyjnego.

Najwyżej oceniono stan plantacji rzepaku ozimego na 3,8 stopnia kwalifikacyjnego, jęczmienia ozimego i pszenicy ozimej na 3,7 stopnia, a żyta na 3,6 stopnia. Najniżej oceniono stan plantacji mieszanek zbożowych na 3,5 stopnia.

W przekroju terytorialnym stan plantacji zbóż ozimych był bardzo zróżnicowany. Oceny stanu poszczególnych gatunków zbóż ozimych wahały się:

- dla pszenicy od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego w województwie mazowieckim do 4,3 w województwie opolskim i 4,0 stopni w województwach: lubelskim i świętokrzyskim.
- dla żyta od 3,3 stopnia kwalifikacyjnego w województwach: podkarpackim i wielkopolskim do 4,2 w województwie śląskim.
- dla jęczmienia od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego w województwach: mazowieckim i wielkopolskim do 4,2 w województwie opolskim,
- dla pszenżyta od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego w województwie mazowieckim do 4,1 w województwie opolskim i 4,0 stopnia kwalifikacyjnego w województwach: lubelskim i świętokrzyskim,
- dla mieszanek zbożowych od 3,2 stopnia kwalifikacyjnego w województwie wielkopolskim do 4,3 w województwie śląskim,
- plantacje rzepaku i rzepiku ozimego oceniono na 3,8 stopnia kwalifikacyjnego. Oceny plantacji wahały się od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego w województwie mazowieckim, 3,6 stopnia kwalifikacyjnego w województwach: lubelskim i wielkopolskim do 4,3 w województwie łódzkim.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie 2012 r.

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	w stopniach kwalifikacyjnych ^{a)}						
Pszenica	3,7	3,7	3,8	3,6	3,5	3,5	3,7
Żyto	3,5	3,6	3,7	3,6	3,4	3,4	3,6
Jęczmień	3,6	3,7	3,8	3,7	3,5	3,6	3,7
Pszenżyto	3,6	3,6	3,8	3,6	3,5	3,5	3,6
Mieszanki zbożowe	3,4	3,5	3,6	3,6	3,4	3,4	3,5
Rzepak i rzepik	3,7	3,7	3,9	3,8	3,4	3,8	3,8

a) Stopień „5” oznacza stan bardzo dobry, „4” – dobry, „3” – dostateczny, „2” – słaby, „1” – zły, klęskowy.

W optymalnych terminach agrotechnicznych jesienią 2012 r. zasiano około 84,7% powierzchni pszenicy ozimej (w 2011 r. – 79,2%), około 75,0% powierzchni żyta (w 2011 r. – 78,9%), około 86,7% powierzchni jęczmienia ozimego (w 2011 r. – 90,7%), około 76,4% powierzchni pszenżyta ozimego (w 2011 r. – 78,2%), około 68,6% powierzchni ozimych mieszanek zbożowych (w 2011 r. – 76,9%) i około 84,5% powierzchni rzepaku i rzepiku ozimego (w 2011 r. - 79,7%).

Największy udział zasiewów **pszenicy ozimej** wykonanych w optymalnym terminie agrotechnicznym zanotowano w województwach kujawsko- pomorskim 96,9% i opolskim 95,0% a najmniejszy w województwach: mazowieckim 30,0% i świętokrzyskim 48,9%.

Największy udział zasiewów **żyta** wykonanych w optymalnym terminie agrotechnicznym zanotowano w województwach: opolskim 100,0% i dolnośląskim 95,3%, a najmniejszy w województwach: mazowieckim 35,0% i świętokrzyskim 49,5%.

W województwach: opolskim, kujawsko-pomorskim i pomorskim wszystkie zasiewy **jęczmienia ozimego** pod zbiory 2013 roku wykonano w optymalnym terminie agrotechnicznym, zaś w województwie mazowieckim w optymalnym terminie zasiano jedynie 35,0% areału uprawy jęczmienia ozimego.

Największy udział zasiewów **pszenżyta ozimego** wykonanych w optymalnym terminie agrotechnicznym zanotowano w województwie: kujawsko-pomorskim 98,1 %, a najmniejszy w województwach: mazowieckim 28,0% i świętokrzyskim 38,0%.

Największy udział zasiewów **ozimych mieszanek zbożowych** wykonanych w optymalnym terminie agrotechnicznym zanotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, śląskim i zachodniopomorskim 100,0%, a najmniejszy w województwach: mazowieckim 25,0% i świętokrzyskim 38,5%.

Największy udział zasiewów **rzepaku i rzepiku ozimego** wykonanych w optymalnym terminie agrotechnicznym zanotowano w województwie: kujawsko-pomorskim i opolskim 100,0% a najmniejszy w województwach: wielkopolskim 55,0% i podlaskim 65,0%.

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy 2012/2013

Lokalnie w drugiej, a na znacznym obszarze Polski w trzeciej dekadzie sierpnia rozpoczęto siewy rzepaku ozimego. Ciepła, słoneczna i bezdeszczowa pogoda we wrześniu spowodowała przesuszenie gleby, miejscami znaczne, co utrudniało prace polowe i siewy

ozimin. W pierwszej dekadzie września rozpoczęto siewy żyta i pszenżyta, a w połowie miesiąca pszenicy ozimej. Siewy zakończono do połowy października. Warunki wilgotnościowe gleby nie sprzyjały kiełkowaniu ziarna i wschodom roślin. Znaczna poprawa stanu uwilgotnienia gleby nastąpiła dopiero w trzeciej dekadzie października.

Przebieg pogody w listopadzie był korzystny dla wzrostu ozimin. Utrzymująca się w ciągu miesiąca wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza, stwarzała dobre warunki dla wzrostu i rozwoju ozimin. Dobowe wahania temperatury powietrza sprzyjały hartowaniu się roślin. Rośliny w końcowej fazie rozwoju były dostatecznie wyrosnięte i rozkrzewione, a ich stan oceniono jako dobry.

Przebieg pogody w grudniu 2012 r. nie stwarzał na ogół zagrożenia dla zimujących roślin. Występujące w grudniu ochłodzenie spowodowało zahamowanie procesów życiowych roślin. Notowane w ciągu miesiąca duże spadki temperatury dochodzące do -25°C , dzięki zalegającej pokrywie śnieżnej, nie spowodowały uszkodzenia roślin ozimych. Pod koniec grudnia w wyniku ocieplenia topniejący śnieg tworzył na polach zastoiska wody.

W styczniu i w lutym 2013 r. występujące znaczne spadki temperatury powietrza dochodzące nawet do -25°C , -30°C , dzięki zalegającej dość grubej pokrywie śnieżnej, nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia gleby na wysokości węzła krzewienia.

W marcu nadal na polach leżała dość gruba pokrywa śnieżna, co chroniło rośliny przed mrozem i wiatrem. Pierwsza dekada kwietnia nadal była śnieżna i dość zimna, i nie obserwowano oznak ruszenia wegetacji.

W pierwszej dekadzie kwietnia w całym kraju nadal trwała zimowa przerwa w wegetacji. Od początków drugiej dekady miesiąca wzrost średniej dobowej temperatury powietrza powyżej 5°C przyczynił się do wzmożenia procesów fizjologicznych roślin. Lokalnie w pierwszej dekadzie kwietnia, a na znacznym obszarze Polski w drugiej dekadzie kwietnia nastąpiło ruszenie wegetacji roślin ozimych i trwałych użytków zielonych. Korzystne warunki agrometeorologiczne umożliwiły wykonywanie pierwszych wiosennych prac polowych. Pod koniec pierwszej dekady kwietnia, w zachodnich województwach kraju, w niektórych rejonach rozpoczęto nawożenie ozimin, wykonywanie orek i przygotowywanie pól pod siew zbóż jarych, a także przesiewy po nielicznych zaoranych oziminach. Wzrost temperatury powietrza i korzystne warunki wilgotnościowe gleb w drugiej dekadzie kwietnia korzystnie wpłynęły na wschody zbóż jarych i rozwój roślin.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2012 r. do wiosny 2013 r.

Wyszczególnienie	<i>Średnia krajowa temperatura powietrza</i>		<i>Średnie krajowe sumy opadów</i>	
	°C	odchylenie	mm	% normy ^{a)}
JESIEŃ ^{b)} 2012				
Wrzesień	14,3	1,3	42,4	74,2
Październik	8,3	-0,02	59,1	132,5
Listopad	5,5	2,5	40,3	96,5
ZIMA ^{b)} 2012/2013				
Grudzień	-2,2	-2,1	28,7	69,0
Styczeń	-2,8	-1,1	55,8	178,4
Luty	-0,6	0,2	31,8	119,0
WIOSNA ^{b)} 2013				
Marzec	-1,8	-4,5	38,6	114,3

a) jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000 b) średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wstępna ocena przezimowania zbóż ozimych oraz rzepaku i rzepiku

Rośliny w stan zimowego spoczynku jesienią 2012 r. weszły prawidłowo wyrosnięte i rozkrzewione. Niezbyt sprzyjające warunki agrometeorologiczne w zimie i na przedwiośniu nie spowodowały jednak na ogół większych strat w uprawach ozimych.

Według oceny rzeczoznawców terenowych GUS, w kraju do zaorania kwalifikuje się około 1% powierzchni zasiewów zbóż ozimych oraz ok. 2% rzepaku i rzepiku ozimego. Największe straty w powierzchni sięgające około 3% powierzchni plantacji zbóż ozimych oraz rzepaku i rzepiku ozimego odnotowano w województwach: zachodniopomorskim i wielkopolskim oraz mazowieckim. Nieznaczne szkody w uprawach koniczyny i poplonów ozimych zaobserwowano w tych samych województwach.

Z uwagi na opóźnioną wiosnę przewiduje się zwiększenie powierzchni zasiewów głównie kukurydzy, jęczmienia jarego, a także powierzchni uprawy ziemniaków. Terminy agrotechniczne dla siewu kukurydzy i jęczmienia jarego oraz sadzenia ziemniaków są nieco późniejsze.

Z badań polowych przeprowadzonych przez rzeczoznawców wojewódzkich pod koniec lutego wynika, że uprawy ozime w całym kraju przezimowały znacznie lepiej niż

w roku ubiegłym. Największe straty zimowe zaobserwowano w wyniku uszkodzeń roślin spowodowane przez:

- występowanie pleśni śniegowej i wyprzenie roślin na plantacjach, na których dość długo zalegała gruba pokrywa śnieżna,
- wymoknięcie roślin w zastoiskach wodnych na przedwiośniu,
- występowanie dużych dobowych wahań temperatury,
- rozmarzanie w dzień i zamarzanie w nocy wody z topniejącego śniegu, co znacznie osłabiało system korzeniowy ozimin.

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kiełkujących wyniósł w bieżącym roku dla pszenicy ozimej – 93,7% (o 2,5 pkt proc. więcej niż w roku ubiegłym), dla żyta – 92,3% (o 4,1 pkt proc. więcej), dla jęczmienia ozimego – 94,9% (o 3,1 pkt proc. więcej), dla pszenżyta ozimego – 91,6% (o 4,6 pkt proc. więcej niż w roku ubiegłym), a dla rzepaku i rzepiku ozimego – 85,3% (o 1,4 pkt proc. więcej niż w roku ubiegłym).

Decydujący wpływ na plonowanie plantacji upraw ozimych będą miały warunki agrometeorologiczne w okresie dalszej wegetacji.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych

Przezimowanie roślin sadowniczych w okresie zimy 2012/2013 było na ogół dobre. W skali całego kraju nie zaobserwowano znaczących strat mrozowych w sadach, uszkodzenia mrozowe zanotowano jedynie na niektórych, niżej położonych plantacjach. Ponadto w niektórych rejonach kraju istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia uszkodzeń mrozowych brzoskwiń, nektaryn, moreli i czereśni, jednak rzeczywisty rozmiar strat będzie możliwy do oszacowania na dalszym etapie wegetacji. Gwałtowne ocieplenie, jakie wystąpiło na przełomie lutego i marca, spowodowało, że drzewa zaczęły się rozhartowywać, a silne mrozy, które wystąpiły w drugiej i trzeciej dekadzie marca oraz na początku kwietnia, przyczyniły się do powstania strat w niektórych uprawach sadowniczych, zwłaszcza w gatunkach bardziej wrażliwych na mróz. Marcowe mrozy, które wystąpiły po okresie dość wysokich temperatur, mogły spowodować uszkodzenia większe, niż mrozy, które były podczas kalendarzowych zimowych miesięcy, choć mimo wszystko większych strat nie zanotowano.

Przedłużająca się zima spowodowała natomiast znaczne opóźnienie wegetacji drzew i krzewów owocowych. Problemem sadowników może być osłabienie rodzin pszczołich po zimie, mogą wystąpić trudności z zapyleniem kwiatów.

Plantacje truskawek przezimowały w większości dobrze, jedynie na młodszych plantacjach wystąpiły niewielkie uszkodzenia. Przez większą część okresu niskich temperatur, pokrywa śnieżna dostatecznie chroniła rośliny przed przemarzeniem. W marcu zanotowano kilka mroźnych dni, bez wystąpienia okrywy śnieżnej, ale trwało to krótko. Na przeważającym obszarze kraju gruba warstwa śniegu doskonale zabezpieczała plantacje przed przemarzeniem. Przedłużająca się zima nie wpłynęła korzystnie na kondycję plantacji truskawek; lokalnie pod zalegającą grubą okrywą śnieżną rośliny mogły ulec uszkodzeniu. Istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia szarej pleśni. Chociaż plantacje truskawek na ogół nie wymarły, są osłabione, a ich wegetacja znacznie opóźniona.

Siewy warzyw gruntowych na przeważającym obszarze kraju rozpoczęły się znacznie później niż w latach przeciętnych. Do siewów warzyw w zasadzie przystąpiono dopiero w drugiej dekadzie kwietnia, a w niektórych rejonach (w północno-wschodniej części kraju) nawet później, tj. na początku trzeciej dekady. Ze względu na długo zalegającą pokrywę śnieżną, w miesiącu marcu i na początku kwietnia nie można było rozpocząć prac polowych i siewów warzyw do gruntu. Później, duże ilości topniejącego śniegu spowodowały nadmiar wilgoci w glebie, a nawet podtopienia pól, uniemożliwiając w dalszym ciągu prowadzenie prac polowych. Przeciętnie siewy warzyw na glebach lżejszych rozpoczęto około 15 kwietnia, a na glebach zwięzłych gdzie było bardzo mokro dopiero po 20 kwietnia. Wcześniej wysiewano jedynie warzywa w ogrzewanych szklarniach i tunelach foliowych na rozsady warzyw gruntowych oraz na przyspieszony zbiór. Długa i mroźna zima spowodowała, że producenci nowalijek ograniczyli ich produkcję, ze względu na wysokie koszty ogrzewania. Część rozsad wysadzonych do tuneli na początku marca, przemarzała z powodu późniejszych mrozów. Dużo część rozsad zmarnowała się (przerosła), ponieważ rolnicy nie mogli ich wysadzić na pola.